

Голові разової спеціалізованої ради
з розгляду та захисту дисертації, поданої на
здобуття ступеня доктора філософії до
Міжрегіональної Академії управління
персоналом,
доктору юридичних наук, професору
Заросилу В. О.

ВІДГУК

*офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Беззубова
Дмитра Олександровича на дисертаційну роботу Мартинюка Сергія
Олександровича «Адміністративно-правове забезпечення функціонування
OSINT у сфері національної безпеки», поданої до захисту на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»*

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Актуальність теми «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки» зумовлена докорінною трансформацією безпекового середовища, яка відбувається під впливом цифровізації суспільних відносин, зростання ролі інформації як стратегічного ресурсу та широкого використання відкритих джерел у процесах прийняття управлінських рішень у сфері безпеки і оборони.

В умовах гібридних загроз, інформаційних операцій, кібератак і повномасштабної збройної агресії проти України відкриті джерела інформації перетворилися на важливий інструмент раннього виявлення загроз, аналітичного супроводу діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони та забезпечення стратегічної обізнаності держави. Водночас активне використання OSINT відбувається переважно в умовах нормативної фрагментарності, відсутності чіткого адміністративно-правового статусу цього інструменту, неузгодженості повноважень органів публічної влади та недостатньої визначеності процедур збору, обробки, зберігання і використання інформації з відкритих джерел, що об'єктивно потребує ґрунтовного наукового осмислення. Особливої гостроти зазначена проблематика набуває у зв'язку з необхідністю

забезпечення балансу між інтересами національної безпеки, вимогами ефективного державного управління та дотриманням прав і свобод людини, насамперед у частині захисту персональних даних, приватності, свободи інформації та недопущення зловживань з боку суб'єктів владних повноважень.

Відсутність чітких адміністративно-правових механізмів функціонування OSINT створює ризики як для легітимності управлінських рішень, що ухвалюються на основі відкритих даних, так і для відповідності діяльності органів державної влади принципам верховенства права, законності та правової визначеності. У цьому контексті наукове дослідження має сприяти формуванню цілісної концепції адміністративно-правового регулювання OSINT, здатної забезпечити належну інтеграцію цього інструменту в систему публічного управління у сфері національної безпеки з урахуванням європейських стандартів, практики демократичних держав та вимог міжнародного права.

Додаткову актуальність темі надає процес реформування сектору безпеки і оборони України, гармонізація національного законодавства з правом Європейського Союзу та необхідність інституційного зміцнення держави в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. OSINT дедалі частіше використовується не лише спеціальними службами, а й органами виконавчої влади, правоохоронними структурами, органами місцевого самоврядування та недержавними аналітичними центрами, що зумовлює потребу у чіткому адміністративно-правовому розмежуванні компетенцій, відповідальності та процедур взаємодії між публічними і приватними суб'єктами.

У цьому контексті дослідження адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT має не лише теоретичне, а й вагоме практичне значення, оскільки його результати можуть бути використані для вдосконалення законодавства, формування ефективної державної політики у сфері національної безпеки та підвищення стійкості держави до сучасних комплексних загроз.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз поданої до захисту дисертації показує, що робота має логічну послідовність викладення результатів дослідження, поставлені завдання є ґрунтовно розглянутими і завершені практично значущими висновками. У дисертації визначено 9 завдань, які зосереджені на комплексному аналізі теоретико-правових та практичних аспектів адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки.

Зокрема, відповідно до мети дослідження, формулюються завдання висвітлити стан наукових досліджень адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; розкрити сутність національної безпеки як об'єкта адміністративно-правового забезпечення; з'ясувати особливості адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; сформулювати поняття та розкрити зміст механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; охарактеризувати суб'єктів механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; здійснити аналіз адміністративно-правових засобів механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; розкрити зміст гарантій механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; висвітлити міжнародний досвід механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки та запропонувати напрями його імплементації; запропонувати шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки.

Для реалізації дослідницьких завдань в дисертації застосовується комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Знайшли своє застосування діалектичний підхід, методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, інституціональний метод, методи узагальнення. Системно-структурний та

системно-функціональний методи дали змогу розкрити зміст складових механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, з'ясувати функціональні зв'язки між його елементами. За допомогою спеціальноюридичного і емпіричних методів було здійснено збір і аналіз інформації щодо адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки. За допомогою логіко-семантичного методу сформульовано авторські поняття та запропоновано тлумачення термінам та категоріям у досліджуваній сфері. Тоді як метод порівняльного правознавства сприяв дослідженню змісту законодавства інших країн щодо функціонування OSINT та розробці шляхів його імплементації

Чітко визначено *об'єкт дослідження* – відносини, що виникають у зв'язку з адміністративно-правовим забезпеченням національної безпеки та *предмет* – адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки.

Дисертаційна робота включає 3 розділи, які змістовно пов'язані між собою та відображають теоретичні та практичні аспекти адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки.

У *першому розділі дисертації* «Загальнотеоретичні засади адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки» не лише розкрито зазначені засади, але й обґрунтовано їх значення для розвитку адміністративного права і підвищення ефективності державного управління в умовах цифровізації. Доведено, що використання розвідки з відкритих джерел є необхідною передумовою своєчасного виявлення загроз, прийняття обґрунтованих управлінських рішень і забезпечення стійкості національної безпеки, яка охоплює політичну, економічну, інформаційну, соціальну, екологічну та військову складові.

Обґрунтовано, що адміністративно-правове регулювання OSINT в Україні має комплексний багаторівневий характер і базується на поєднанні

національного та міжнародного правового регулювання, однак потребує подальшого вдосконалення з урахуванням світових стандартів (сс. 25-64).

Наголошено на необхідності розроблення спеціалізованого законодавства, яке б чітко визначало правові межі збору та використання відкритої інформації, забезпечувало баланс між інтересами національної безпеки і правами людини та відповідало сучасним технологічним викликам. Узагальнено, що подальший розвиток адміністративно-правового забезпечення OSINT має ґрунтуватися на імплементації міжнародного досвіду, використанні новітніх технологій аналізу даних і посиленні міжнародної співпраці у сфері безпеки (сс. 65-88).

У другому розділі дисертації охарактеризовано механізм адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки як комплексну систему правових, організаційних, технічних та інформаційно-аналітичних заходів, спрямованих на ефективне використання розвідки з відкритих джерел.

Обґрунтовано, що результативність такого механізму залежить від чіткого визначення кола уповноважених суб'єктів, їх адміністративно-правового статусу, компетенції, форм взаємодії, а також належного контролю, відповідальності та гарантій дотримання прав і свобод людини. Встановлено, що нормативно-правова база функціонування OSINT має багаторівневий характер і потребує подальшого вдосконалення шляхом розроблення спеціалізованого законодавства, яке забезпечить законність, прозорість і узгодженість діяльності відповідних суб'єктів з урахуванням сучасних внутрішніх і зовнішніх безпекових викликів.

Запропоновано розуміння адміністративно-правових засобів забезпечення OSINT як сукупності інструментів адміністративного права, що дозволяють здійснювати моніторинг, аналіз і реагування на загрози національній безпеці, а також забезпечують належний правовий режим роботи з відкритою інформацією. Узагальнено, що ключову роль у функціонуванні цього механізму відіграють принципи та гарантії адміністративно-правового регулювання, які

забезпечують легітимність, ефективність і суспільну довіру до діяльності держави у сфері національної безпеки (сс. 90-183).

У *третьому розділі дисертації* - «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення OSINT у сфері національної безпеки» - проаналізовано міжнародний досвід адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки на прикладі Великобританії, Німеччини та США, з акцентом на поєднання ефективності розвідувальної діяльності з дотриманням прав людини та принципів прозорості. Встановлено, що ключовими елементами успішних моделей є чітка законодавча основа, визначені повноваження суб'єктів OSINT, розвинуті механізми парламентського та незалежного контролю, а також міжвідомча і міжнародна координація.

Обґрунтовано, що для України важливим є імплементація цих підходів через удосконалення правового регулювання, посилення взаємодії між державними органами, спеціальними службами, приватним сектором і міжнародними партнерами. Підкреслено необхідність інституційного та кадрового розвитку OSINT, зокрема шляхом створення спеціалізованих освітніх програм і використання сучасних технологій аналізу інформації. Зроблено висновок про доцільність розроблення та прийняття спеціального закону про розвідку з відкритих джерел, який забезпечив би системність, законність і ефективність функціонування OSINT у сфері національної безпеки України.

Можна стверджувати, що в цілому дисертаційна робота логічна і цілком відповідає прийнятим нормам науковості. Структура роботи збалансована, її складові частини повністю розкривають основні завдання дослідження. Ознайомлення з дисертацією та публікаціями, дає підстави стверджувати, що сформульовані Мартинюком С. О. наукові положення, висновки та практичні рекомендації мають належний рівень обґрунтованості.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки.

Найсуттєвіші результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну, конкретизовано в наступних наукових положеннях. Автором уперше:

- обґрунтовано, що розвідка з відкритих джерел (OSINT) у сфері національної безпеки – це цілеспрямований процес збору, обробки й передачі інформації, що здійснюється суб'єктами OSINT з метою виявлення, попередження й нейтралізації потенційних і актуальних загроз національній безпеці з подальшим переданням інформації уповноваженим органам для ухвалення управлінських рішень, спрямованих на захист національних інтересів, забезпечення стабільності та безпеки суспільства й держави;

- сформульовано дефініцію терміна «адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», під яким доцільно розуміти діяльність уповноважених суб'єктів OSINT, що здійснюється в межах правового поля адміністративного законодавства із застосуванням специфічного адміністративно-правового інструментарію (методів, способів, засобів, процедур тощо), спрямованого на правове впорядкування та регламентацію суспільних відносин у зазначеній сфері, що пов'язані з виявленням і усуненням загроз у сфері національної безпеки за допомогою розвідки з відкритих джерел та висвітлено його властивості: державно-владний характер, цільове спрямування, системність, структурованість, регулювання нормами адміністративного права; наявність спеціальних правових засобів;

- сформульовано поняття механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, висвітлено його мету та надано характеристику шляхом виокремлення і дослідження складових елементів, властивостей, принципів та функціонування;

– аргументовано прийняття спеціального законодавчого акту, що має врегульовувати діяльність відповідних розвідувальних та правоохоронних органів зі здійснення розвідки з відкритих джерел; створення незалежного наглядового органу за здійсненням розвідки з відкритих джерел; впровадження єдиної інформаційної платформи для обміну інформацією між суб'єктами OSINT; пошук альтернативних джерел фінансування та інвестування у технології збору та аналізу даних; розширення міжнародної співпраці у сфері OSINT; підвищення кваліфікації та підготовки спеціалістів зі здійснення розвідки з відкритих джерел

В цілому є підстави стверджувати, що обрана наукова проблема автором детально вивчена та опрацьована. Для цього був використаний великий обсяг фахової літератури та емпіричних джерел. Позиції наукової новизни, що виносяться на захист цілком обґрунтовані, логічні та актуальні. Результати дисертаційного дослідження – наукові положення та практичні рекомендації базуються на достовірному матеріалі. Таким чином, не викликає сумнівів достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Практичне значення дисертаційного дослідження

Практичне значення дисертації Мартинюка С. О. полягає в тому, що наукові положення роботи втілені в конкретні пропозиції, методики, рекомендації та мають придатну для використання у юридичній практиці форму.

Результати й основні положення дисертації доведені до рівня методичних розробок і прикладних рекомендацій. Теоретичні положення та висновки дисертації можуть бути використані у науково-дослідній діяльності – для подальших загальнотеоретичних та галузевих досліджень адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; правотворчості – як теоретичне підґрунтя для вдосконалення чинного законодавства, яке регулює адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; правозастосовній сфері

для покращення правозастосовної діяльності суб'єктів OSINT у сфері національної безпеки; освітньому процесі – для підготовки навчально-методичних матеріалів, проведення лекцій, під час викладання таких дисциплін як: «Адміністративне право України», «Проблеми адміністративного права», у процесі підготовки навчально-методичних комплексів дисциплін, підручників, навчальної та прикладної літератури.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Аналіз дисертаційної роботи показує, що в роботі чітко окреслені мета, завдання, предмет і об'єкт дослідження. Автором проаналізовано та використано при проведенні дослідження значну кількість наукової та довідкової літератури, нормативно-правових актів. Завдання, поставлені в роботі, повністю розкривають мету дисертаційного дослідження. Висновки та пропозиції сформульовані чітко і повністю передають зміст основних результатів проведеного наукового дослідження. Запропоновані рекомендації мають важливе наукове та прикладне значення і відображені в публікаціях автора.

За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, з яких 4 статті – опубліковані у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у закордонному науковому періодичному виданні, а також 4 – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження Мартинюка Сергія Олександровича «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки» виконано на належному рівні і демонструє високу науково-теоретичну і методологічну підготовку автора. Дисертація цілком відповідає прийнятим кваліфікаційним вимогам. Робота відзначається актуальністю, науковою новизною та практичним значенням.

Можна стверджувати, що дисертація Мартинюка Сергія Олександровича «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері

національної безпеки» за своїм змістом та одержаними результатами відповідає спеціальності 081 «Право».

Аналіз дискусійних положень та основні зауваження. Позитивно оцінюючи актуальність, обґрунтованість, достовірність, наукову новизну, наукове та практичне значення проведеного Мартинюком Сергієм Олександровичем дисертаційного дослідження, слід звернути увагу на дискусійні моменти і висловити зауваження щодо окремих положень роботи:

1. Замало уваги присвячено інституційному аспекту публічного адміністрування у сфері OSINT, зокрема до аналізу організаційної спроможності суб'єктів публічної влади реалізовувати запропоновані адміністративно-правові механізми. У роботі переважає нормативно-правовий аналіз, тоді як питання інституційної ефективності, управлінських процедур і внутрішньо-організаційних регламентів розкрито фрагментарно. Це знижує прикладну цінність окремих рекомендацій, оскільки не враховано реальні управлінські обмеження та ресурсні можливості органів державної влади. Більш ґрунтовне поєднання нормативного й інституційного аналізу дозволило б комплексніше обґрунтувати запропоновані зміни. Особливо це важливо в контексті реформування сектору безпеки і оборони.

2. Незважаючи на належну увагу, присвячену міжнародному досвіду (даному питанню присвячено окремий підрозділ 3.1), має місце певна обмеженість його аналізу. Зокрема, пропозиції щодо імплементації кращих практик Великобританії, Німеччини та США не завжди супроводжуються критичною оцінкою їх придатності в українському правовому контексті. Порівняльний аналіз має не лише описовий, але й оцінний характер, що дозволяє зіставляти позитивні і негативні аспекти правових моделей. У дисертації частіше акцент робиться на формальному описі досвіду без належної адаптації до реалій адміністративно-правової системи України. Зазначене зменшує практичну цінність пропозицій щодо вдосконалення національного регулювання OSINT. Відтак, було би цікаво в ході публічного захисту почути позицію здобувача щодо співвідношення таких підходів до впровадження

зарубіжного досвіду як рецепція, адаптація, апроксимація, в контексті досліджуваної проблематики.

3. На думку опонента, робота значно виграла б від ширшого аналізу судової практики, зокрема – рішень ЄСПЛ та Верховного Суду України, які могли б ілюструвати проблемні ситуації у сфері OSINT (зокрема, у контексті дотримання прав людини в процесі його застосування) та правового забезпечення національної безпеки.

4. Неодноразово по тексту автор наголошує на пріоритетності дотримання прав і свобод людини. Водночас, в роботі присвячено замало уваги адміністративно-правовим гарантіям, що забезпечують захист прав людини у процесі здійснення OSINT, зокрема у сфері доступу до публічної інформації та захисту персональних даних. У тексті дисертації наявні загальні твердження про важливість прав людини, але бракує глибокого аналізу колізій між безпековими інтересами і фундаментальними правами. Такий аналіз має важливе значення для збалансованого адміністративно-правового регулювання. Без цього дисертація ризикує ігнорувати ключові аспекти правового забезпечення розвідувальної діяльності у демократичному правовому суспільстві.

5. Можна відзначити певну декларативність деяких практичних рекомендацій, зокрема – щодо створення незалежного наглядового органу та впровадження єдиної інформаційної платформи, без конкретизації механізмів їхньої реалізації та оцінки доцільності вітчизняного правового поля. Практичні пропозиції мають супроводжуватися проєктними положеннями, оцінкою їхніх економічних та правових наслідків, а також чітким описом процедур імплементації. Натомість, автор надмірно занурюється у організаційні заходи стратегічного рівня, тоді як більша зосередженість на конкретних пропозиціях, посилила б і законотворчу цінність роботи і перспективи практичного застосування ряду дійсно цікавих напрацювань.

Водночас, перелічені дискусійні моменти не погіршують в цілому позитивного враження від дисертації.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційне дослідження Мартинюка Сергія Олександровича «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 3 травня 2024 року № 507), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Відповідно, Мартинюк Сергій Олександрович, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Відділу проблем державного управління
та адміністративного права,
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України

Д. О. Беззубов

